

พลังความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบท ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการเกษตร The Empowerment of Rural Villages in Agricultural Environment Conservation

พหล ศักดิ์คะทัศน์¹ โชดก จรุงคนธ์² ทองศักดิ์ ภูน้อย² และชัยวัฒน์ โสมภักทรพิมพ์³

Phahol Sakkatat¹, Chodok Charungkhon², Songsak Phunoi² and Chaiwat Kosapattarapim³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการเกษตร อันเป็นพลังความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบทอยู่ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาลักษณะพลังความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการเกษตร 2) ปัจจัยที่มีผลต่อพลังความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการเกษตร 3) แนวทางในการพัฒนาพลังความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการเกษตร โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งทุติยภูมิจากเอกสารต่างๆ และปฐมภูมิจากหมู่บ้านหรือผู้แทนจำนวน 60 หมู่บ้าน ที่อยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ สำหรับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการเกษตร จะศึกษาจาก 7 ด้าน คือ การรณรงค์ การให้ข้อมูลข่าวสารสิ่งแวดล้อม การให้การสนับสนุน การพัฒนา การบำรุงรักษา การตรวจตรา และการป้องกัน

ผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านส่วนใหญ่มีสมาชิกจบการศึกษาระดับประถมและมีรายได้เฉลี่ย 3,700 บาท ระดับของการปฏิสัมพันธ์ใน 7 ด้านของหมู่บ้านชนบท พบว่าการพึ่งพาตนเองของสมาชิก ความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกชุมชน และการมีเครือข่ายชุมชน อยู่ในระดับมาก การมีกิจกรรมกับองค์กรอื่น การสื่อสารภายในหมู่บ้าน การเรียนรู้ปัญหาและการแก้ปัญหาในหมู่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการครอบงำโดยหน่วยงานของรัฐอยู่ในระดับน้อย ด้านความเข้มแข็งของหมู่บ้านในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการเกษตร พบว่าการรณรงค์ การให้ข้อมูลข่าวสารสิ่งแวดล้อม การบำรุงรักษา และการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ส่วนการให้การสนับสนุน การตรวจตรา และการป้องกัน มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งมีอยู่ 3 ปัจจัย ได้แก่ ความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกหมู่บ้าน การมีกิจกรรมกับองค์กรอื่น และการมีเครือข่ายหมู่บ้าน ส่วนแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการเกษตรได้แก่ การสร้างความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบในการเป็นสมาชิกของหมู่บ้าน การให้ความร่วมมือกับส่วนรวมให้มากขึ้น และการปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่เกษตรในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางการเกษตร

คำสำคัญ : พลังความเข้มแข็ง หมู่บ้านชนบท การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางการเกษตร

¹ คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อ. สันทราย จ. เชียงใหม่ 50290
Faculty of Agricultural Production, Maejo University, Chiang Mai 50290

² คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อ. สันทราย จ. เชียงใหม่ 50290
Faculty of Tourism Development, Maejo University, Chiang Mai 50290

³ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อ. สันทราย จ. เชียงใหม่ 50290
Faculty of Science, Maejo University, Chiang Mai 50290

ABSTRACT

This research had three objectives regarding empowerment on agricultural environment conservation of rural villages in Chiang Mai : 1) the empowerment; 2) factors affecting the empowerment; and 3) the guideline for the development empowerment on agricultural environment conservation. Data were collected from the heads of village in Chiang Mai. The questionnaires were used for collecting data from 60 cases. In this study, there were seven areas of empowerment on agricultural environment conservation as the following: campaign, environmental information providing, support providing, development, maintenance, examination and protection.

Results revealed that most of the members of villages were elementary school graduates and earned a monthly income for 3,700 baht. A high level of 7 aspects of the interaction factors of villages were self reliance, villagers' solidarity, and village network. However, there was a moderate level of problem in learning and solving, activities coordination, and communication in the village, and there was a low level of domination by the public sector factor. For empowerment on agricultural environment conservation, it was found that villages were most empowerment in development, maintenance, information giving, and campaign, middle empowerment in supporting, examination, and protection. Factors affecting the empowerment on agricultural environment conservation were villagers' solidarity, activities coordination, and village network. As for the guidelines for the development of empowerment on agricultural environment conservation such as an increase of awareness of people in village by their duty and responsibility, an increase cooperation on village activities, and following of agricultural staff's suggestions on agricultural environment conservation.

Keywords : Empowerment, Rural Villages, Agricultural Environment Conservation

E-mail : Phahol@mju.ac.th

คำนำ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทยและโดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ได้ถูกทำลายไปอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นด้านป่าไม้ จากการตัดไม้ทำลายป่า แหล่งน้ำจากสารเคมีการเกษตร เช่นสารฆ่าแมลง สารป้องกันกำจัดโรคพืช ทั้งไม้ผล ข้าวและพืชผัก โดยเฉพาะสวนส้มหลายแห่ง ซึ่งปัจจุบันองค์กรต่างๆ ในชุมชนและประชาชน ได้ร่วมใจกันหันมาใช้สารชีวภาพในการเกษตรมากขึ้นและต่อต้านธุรกิจเกษตรขนาดใหญ่เช่น สวนส้มที่ใช้สารเคมีมากเกินไปจนเกิดผลเสียต่อชุมชน(ดวงจันทร์ อาภา และวิชรุตม์ เจริญเมือง, 2542) แต่อย่างไรก็ตามการรักษาสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่เฉพาะแต่ทางราชการเท่านั้น ที่สำคัญองค์กรในท้องถิ่น หมู่บ้าน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต้องมีส่วนร่วมมากที่สุด เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านหรือชุมชน ดังนั้นถ้าหมู่บ้านหรือชุมชนมีความเข้มแข็งในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการเกษตรก็จะทำให้หมู่บ้านนั้นได้ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ(พหล ศักดิ์คะทัศน์, 2547) ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาพลังความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ทางการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ เพราะในระดับหมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดของประเทศ จึงมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมถ้าหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง ประชากรในชุมชนก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาลักษณะพลังความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการเกษตร 2) ปัจจัยที่มีผลต่อพลังความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการเกษตร และ 3) แนวทางในการพัฒนาพลังความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการเกษตร

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับประชากรเป้าหมายได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้แทนที่สามารถให้ข้อมูลได้ดี เช่น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ประชากรเป้าหมายคือ หมู่บ้านที่อยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ โดยในการศึกษานี้ทำการศึกษา 4 อำเภอ การสุ่มตัวอย่างจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยขั้นตอนแรกเป็นการสุ่มอำเภอจำนวน 4 อำเภอ โดยการสุ่มอย่างง่ายแบบเป็นสัดส่วนกับประชากร ได้แก่อำเภอแมริม สารภี ดอยสะเก็ด และสันทราย ขั้นตอนที่สองทำการสุ่มตำบลมาอำเภอละ 3 ตำบล สุ่มแบบเป็นสัดส่วนกับประชากร ขั้นตอนที่สามทำการสุ่มหมู่บ้านมาตำบลละ 5 หมู่บ้าน สุ่มแบบเป็นสัดส่วนกับประชากร รวมทั้งหมด 60 หมู่บ้าน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา เช่น อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวิเคราะห์หลายตัวแปรได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ข้อมูลทั่วไปและปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ของหมู่บ้าน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ คือหมู่บ้าน จำนวน 60 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 4,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 53.3 รายได้เฉลี่ย 3762.41 บาท และการศึกษาของสมาชิกหมู่บ้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 68.3 ในด้านระดับของการปฏิสัมพันธ์แต่ละด้านของหมู่บ้านชนบทประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกชุมชน (SOL) 2) การมีกิจกรรมกับองค์กรอื่น (ACTI) 3) การสื่อสารในหมู่บ้าน (COMM) 4) การถูกครอบงำโดยหน่วยงานรัฐ (GOVE) 5) การเรียนรู้ปัญหาและการแก้ปัญหา (PROB) 6) การพึ่งตนเอง (SELF) และ 7) การมีเครือข่ายชุมชน (NETW) ได้กำหนดหลักเกณฑ์การให้คะแนนการวัดทัศนคติตามแนวความคิดของ Likert scale ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามความคิดเห็นหรือการปฏิบัติของสมาชิกหมู่บ้านจากผู้ถูกสัมภาษณ์ ต่อจากนั้นนำค่าคะแนนความคิดเห็นหรือการปฏิบัติที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ช่วงค่าเฉลี่ย 3.67-5.00 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นหรือปฏิบัติในระดับมาก ช่วงค่าเฉลี่ย 2.34-3.66 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นหรือปฏิบัติในระดับปานกลาง และช่วงค่าเฉลี่ย 1.00-2.33 หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นหรือปฏิบัติในระดับน้อย

ระดับของการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในหมู่บ้านในแต่ละด้านของหมู่บ้านชนบท พบว่าด้านความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกชุมชน(เฉลี่ย 3.85) การพึ่งตนเอง(เฉลี่ย 3.72) และด้านการมีเครือข่ายชุมชน(เฉลี่ย 3.71) มีความคิดเห็นหรือการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านการมีกิจกรรมกับองค์กรอื่น ด้านการสื่อสารในหมู่บ้าน และด้านการเรียนรู้ปัญหาและการแก้ปัญหาที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง(เฉลี่ย 2.95) ส่วนด้านการถูกรับรองโดยหน่วยงานรัฐ ความคิดเห็นหรือการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย(เฉลี่ย 2.32) ทั้งนี้จากค่าเฉลี่ยรวมของปฏิสัมพันธ์แต่ละด้านของหมู่บ้านชนบทดังกล่าว มีความคิดเห็นหรือการปฏิบัติในระดับปานกลาง(เฉลี่ย 3.18) ทั้งนี้ความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกหมู่บ้านเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดพลังและสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี หมู่บ้านชนบททางรัฐมีการดูแลไม่ทั่วถึงจึงไม่ค่อยถูกรับรองจากรัฐมากนัก และประชาชนต้องพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น

ความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การศึกษาระดับของความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) การรณรงค์ (CAMP) 2) การให้ข้อมูลข่าวสาร (INF) 3) การให้การสนับสนุน (SUP) 4) การบำรุงรักษา (MAIN) 5) การพัฒนา (DEV) 6) การตรวจตรา (EXAM) และ 7) การป้องกัน (PROT) และหาค่าเฉลี่ยความเข้มแข็งโดยรวมของทั้ง 7 ด้าน(STRENG) หลักเกณฑ์การให้คะแนนตามเทคนิคการวัดทัศนคติตามแนวความคิดของ Likert scale แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ต่อจากนั้นนำค่าคะแนนความคิดเห็นหรือการปฏิบัติที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยเป็น 3 ระดับ เช่นเดียวกับปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่าด้านการพัฒนามีความเข้มแข็งมากที่สุด(เฉลี่ย 4.26) รองลงมาได้แก่การบำรุงรักษา (เฉลี่ย 4.14) ส่วนด้านการป้องกันมีความเข้มแข็งน้อยที่สุด(เฉลี่ย 2.35) โดยในภาพรวมพบว่ามีความเข้มแข็งในระดับปานกลาง (เฉลี่ย 3.57) ทั้งนี้กิจกรรมของหมู่บ้านในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาและบำรุงรักษา เช่น การปลูกป่า การการบำรุงรักษาดิน เป็นต้น

ปัจจัยที่มีผลต่อพลังความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของหมู่บ้านในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางการเกษตร โดยมีตัวแปรอิสระ 9 ตัวแปร ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อความเข้มแข็งอยู่ 3 ตัวแปร ได้แก่ ความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกชุมชน การมีกิจกรรมกับองค์กรอื่น และการมีเครือข่ายชุมชนที่ระดับนัยสำคัญ .01 ซึ่งสอดคล้องกับ เอกมล อ่อนศรี(2544) ที่ระบุว่ากรมมีเครือข่ายจะทำให้เกิดความเข้มแข็งหรือพลังมากขึ้นในการทำกิจกรรมต่างๆ ดัง Table 1

Table 1 Multiple regression analysis of factors affecting the empowerment of rural villages in agricultural environment conservation. (n=60)

Variables	B	t	sig.
1) monthly income of people (INC)(baht/month)	0.643	1.82	0.067
2) education of people (EDU)(ปี)	1.026	2.201	0.937
3) villagers' solidarity (Sol)(1-5)	0.600	4.027	0.007
4) activities coordination (ACTI)(1-5)	0.988	4.061	0.010
5) communication in the village (COMM)(1-5)	0.149	0.561	0.576
6) domination by the public sector (GOVE)(1-5)	-0.677	0.498	0.619
7) problem in learning solving (PROB)(1-5)	0.368	0.372	0.710
8) self reliance (SELF)(1-5)	0.136	0.240	0.811
9) village network (NETW)(1-5)	0.257	3.011	0.005
Constant	-28.682	-7.541	0.000
R ²	.548		
F	6.069		
Sig. F	.000		

แนวทางการพัฒนาพลังความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบท ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการเกษตร

แนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ การใช้สารอินทรีย์ในการเกษตร เช่นการบำรุงดิน การป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งแนวทางการอนุรักษ์แรก คือ การรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อมของการเกษตรภายในชุมชนหรือหมู่บ้านของตนเองจะเป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนเกิดจิตสำนึก ทั้งนี้ควรให้คนในหมู่บ้านหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการรณรงค์ เช่น การรณรงค์ทำปุ๋ยหมักจากเศษพืช เพื่อไม่ให้ใช้ปุ๋ยเคมีมากเกินไปซึ่งมีผลต่อโครงสร้างดิน ซึ่งควรจะทำกันอย่างต่อเนื่อง แนวทางที่สองคือ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรภายในหมู่บ้านเกิดความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการทำการเกษตรที่ไม่เหมาะสม ควรใช้รูปแบบการให้ข้อมูลข่าวสารหลายๆวิธี เพื่อให้เกษตรกรเกิดความสนใจ เช่น ทำแผ่นพับ ไปสเตอร์ จัดฝึกอบรม เสี่ยงตามสาย เพื่อให้เกษตรกรได้รับข่าวสารการทำการเกษตรอย่างเหมาะสม ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ คือ ผลกระทบต่อสภาพดินและน้ำ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดงบประมาณเพื่อให้เกิดกิจกรรมดังกล่าว เช่น มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารมากขึ้นระหว่าง อบต. องค์กรชุมชน กรมพัฒนาที่ดิน และประชาชน นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบเมื่อมีกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการจัดตั้งกลุ่มที่ทำหน้าที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยตรงที่มาจาก อบต. และองค์กรชุมชน และประชาชน (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2535; สัมพันธ์ เตชะอธิก. 2536)

การทำการเกษตรอย่างเหมาะสมโดยไม่กระทบกระเทือนต่อสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องให้หน่วยงานต่างๆ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการส่งเสริมความรู้ในด้านต่างๆ เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือ ปุ๋ยเคมี และสารเคมี

ป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้อง และคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ควรมีการทำเกษตรแบบผสมผสานเพื่อลดการใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี และเน้นการใช้สารสกัดจากธรรมชาติ หรือชีววิธี ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรภายในหมู่บ้าน แนวทางที่สามความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีที่เหมาะสมทางการเกษตรปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงควรพัฒนาการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น และมีความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ในการทำการเกษตรกรรม กิจกรรมบางอย่างเราสามารถทราบถึงผลกระทบต่อทางด้านสิ่งแวดล้อมได้เช่น การใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณที่มากจะส่งผลให้ดินเสื่อมคุณภาพซึ่งสามารถป้องกันโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมด้วยเพื่อปรับโครงสร้างดิน เป็นต้น นอกจากนี้ด้านการตรวจตรากิจกรรมอันก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมถือเป็นสิ่งหนึ่งที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกของหมู่บ้านในการตรวจตราหรือสอดส่องดูแลสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถทำได้โดยการประชุมหรืออบรมเพื่อปรับทัศนคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งเกษตรกรและไม่ใช่เกษตรกรทุกคน หรือการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครที่คอยดูแลด้านสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้านเพื่อมีทัศนคติหรือมีแนวปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างยั่งยืนต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

ชนบทของไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม หมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดของประเทศ จึงมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมถ้าหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง ประชากรในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี พลังความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบทโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ประชาชนยังขาดความรู้ ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางการเกษตรได้แก่ การใช้สารอินทรีย์ในการเกษตร เช่นการบำรุงดิน การใช้สารอินทรีย์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช แต่ก็มีบ้างที่ทำการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเอง เช่น การปรับปรุงคุณภาพดิน การไม่ใช้สารเคมีใกล้แหล่งน้ำของชุมชน เป็นต้น โดยพลังความเข้มแข็งของหมู่บ้านในชนบทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ การรณรงค์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่เป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชน การให้ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นภายในหรือภายนอกหมู่บ้านอย่างบ่อยครั้งและทั่วถึง การให้การสนับสนุนและความร่วมมือของชุมชนในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของหมู่บ้าน การร่วมมือร่วมใจกันช่วยบำรุงรักษา สิ่งของ หรือสถานที่ที่เป็นของหมู่บ้าน การพัฒนาหมู่บ้านด้านต่างๆ โดยการร่วมกันของคนในชุมชน การช่วยตรวจตรากิจกรรมที่อาจจะก่อให้เกิดมลพิษทางสิ่งแวดล้อม และพื้นที่เกษตรเสียหาย และการป้องกันปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภัยทางธรรมชาติ หรือภัยที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร พลังความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบท ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการเกษตรขึ้นอยู่กับ 1) ความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกชุมชน 2) การมีกิจกรรมกับองค์กรอื่น และ 3) การมีเครือข่ายหมู่บ้านในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งของหมู่บ้านชนบทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการเกษตร ได้แก่ การกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกแก่ประชาชนให้เกิดความตระหนักในอันตรายหรือผลเสียที่จะเกิดขึ้น การจัดการอบรมให้ความรู้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ การส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ทำการเกษตร การให้คนในหมู่บ้านเกิดความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้านในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางการเกษตร

เอกสารอ้างอิง

- ดวงจันทร์ อภา และวิชรุทธิ์ เจริญเมือง. 2542. การเติบโตของเมืองและสภาพแวดล้อมของเมือง
เชียงใหม่ รายงานการวิจัยเมืองในภาคเหนือ : กรณีศึกษาเมืองเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พหล ศักดิ์คะทัศน์. 2547. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. รายงานวิจัยในการ
ประชุมวิชาการครั้งที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน นครปฐม
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2535. การบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ : บทบาทขององค์กรใน
ท้องถิ่น. ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.
- สัมพันธ์ เตชะอธิก. 2536. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน. สถาบันวิจัยและ
พัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เอกมล อ่อนศรี. 2544. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน. วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการบริหาร) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์